

Οι ρίζες της συλλογικής μνήμης της πόλης

Δίπλα στους μοναδικούς εν ζωή αυτόπτες μάρτυρες της πρώτης πράξης του δράματος με την εξόντωση της Εβραϊκής κοινότητας των Ιωαννίνων, στα αιωνόβια πλατάνια της πλατείας Μαβίλη, οι γυμνοί κορμοί των οποίων αποτυπώνονται στις φωτογραφίες - ντοκουμέντο εκείνης της ημέρας, φυτεύτηκαν την Παρασκευή 24.3.2023 τρία νέα δένδρα, ως σύμβολα διατήρησης της συλλογικής μνήμης.

Στις 25 Μαρτίου του 1944, τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής συγκέντρωσαν στην Πλ. Μαβίλη το σύνολο των μελών της ακμάζουσας ακόμη Εβραϊκής κοινότητας της πόλης, με ιστορία 2.000 ετών παρουσίας στα Γιάννενα. Σχεδόν 2.000 ψυχές, αφού καταμετρήθηκαν, διαχωρίστηκαν ανάλογα με το φύλο και την ηλικία, ανέβηκαν στα εκατοντάδες καμιόνια και ξεκίνησαν το ταξίδι τους προς την κόλαση. Ελάχιστοι έμειναν ζωντανοί και ακόμη λιγότεροι κατάφεραν να επιστρέψουν στην πόλη τους. Το τραύμα στην ψυχή της πόλης -και όχι μόνο της Εβραϊκής κοινότητας- παραμένει ανοιχτό και σήμερα, όπου τα μέλη της Κοινότητας απαριθμούν πλέον λίγες δεκάδες, με τους θανάτους να είναι πολύ περισσότεροι από τις γεννήσεις εδώ και δεκαετίες.

79 χρόνια μετά, οι εικαστικοί David Behar Perahia και Φώτης Σαγώνας ανέλαβαν τη σχετική πρωτοβουλία και πρότειναν στον δήμο Ιωαννιτών την εκδήλωση μνήμης με συμβολικό χαρακτήρα, που έχει παράλληλα και περιβαλλοντικό αποτύπωμα και μήνυμα.

Έτσι, στο χώρο όπου πρόσφατα ξεριζώθηκαν μερικά άρρωστα πλατάνια, που αποτυπώθηκαν στις 14 συγκλονιστικές φωτογραφίες από την ημέρα εκείνη, φυτεύτηκαν τρία νέα δένδρα, μία βελανιδιά και δύο σφενδάμια.

Στην εκδήλωση παραβρέθηκε ο δήμαρχος Ιωαννίνων Δημ. Παπαγεωργίου και σύσσωμη η δημοτική αρχή, δημοτικοί σύμβουλοι, μέλη της Ισραηλιτικής κοινότητας και άλλοι. «Στις 25 Μαρτίου του 1944, στον ίδιο χώρο, τα ναζιστικά στρατεύματα προέβησαν σε ένα έγκλημα. Το τίμημα για την πόλη μας ήταν μεγάλο. Τιμούμε σήμερα τη μνήμη των συμπολιτών που χάσαμε. Ως δήμος Ιωαννιτών στηρίζουμε την Εβραϊκή Κοινότητα και δεσμευόμαστε ότι η μνήμη θα είναι άνευ», ανέφερε στις δηλώσεις του ο δήμαρχος Ιωαννίνων.

Ο πρόεδρος της Ισραηλιτικής Κοινότητας των Ιωαννίνων Μάρκος Μπαττίνος, εκπροσωπώντας και το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος, ευχαρίστησε τους δύο καλλιτέχνες και τον δήμο Ιωαννιτών για την συγκεκριμένη πρωτοβουλία. «Η δενδροφύτευση αποτελεί μία σημαντική, δημόσια πράξη μνημόνευσης. Η ζωή των δέντρων θα συμβολίζει τις ζωές που χάθηκαν στο Ολοκαύτωμα, αλλά και τις ζωές που δεν γεννήθηκαν ποτέ», ανέφερε στις δηλώσεις του και έκανε μνεία στην οικολογική αξία της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας.

«Οι γυμνοί μάρτυρες...»

Οι δύο καλλιτέχνες από την πλευρά τους τόνισαν, ότι τα δέντρα της πλατείας αποτυπώνονται σε όλα τα φωτογραφικά ντοκουμέντα του 1944. «Τα περισσότερα δένδρα που υπάρχουν και σήμερα στο χώρο είναι οι ζωντανοί μάρτυρες του σήμερα εκείνης της ημέρας. Η σιωπηρή μαρτυρία τους, με τους γυμνούς κορμούς και τα γυμνά τους κλαδιά όπως είναι και σήμερα, λίγο πριν ανθίσουν είναι ένα σύμβολο μνήμης για τις ψυχές που χάθηκαν για πάντα. Τα δένδρα αυτά ήταν τα τελευταία που αγκάλιασαν την εβραϊκή κοινότητα της πόλης. Ήταν μία απώλεια ανθρώπων, κουλτούρας, παραδόσεων, γλώσσας μίας κοινότητας με παρουσία 2.000 ετών και αυτό που θέλουμε, είναι η μνήμη τους να μένει ζωντανή και να μεγαλώνει όσο θα μεγαλώνουν και θα αναπτύσσονται τα δένδρα», ανέφερε ο κ. Σαγώνας.

«Η απώλεια ήταν πολύπλευρη. Ήταν απώλεια μιας Κοινότητας με παρουσία 2.000 χρόνων στην πόλη. Η δράση αυτή εγκαινιάζει έναν ευρύτερο κύκλο χωρικών επεισοδίων στον συγκεκριμένο τόπο. Η μνήμη μπορεί να αναπτύσσεται και να εκδηλώνεται, όπως ο κύκλος ζωής ενός δέντρου που μεγαλώνει», σημείωσε από την δική του πλευρά ο κ. Behar Perahia.

Πηγή: Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, [Ελευθερία Ηπείρου, 25.3.2023](#)